

Międzynarodowe projekty graficzne na Akademii Sztuk Pięknych im. Władysława Strzemińskiego w Łodzi: Letnie Kursy PATA, wymiany wystaw, graficzne konferencje i sympozja.

(International printmaking projects at the Strzemiński Academy of Fine Arts Łódź, Poland: Summer Courses PATA, collaborative exhibitions, print conferences and symposia.)

Dlaczego na konferencji poświęconej grafice artystycznej powstaje panel dedykowany wspólnotom współpracy? Jakie cechy ma artysta grafik, które skłaniają go /ją do szukania wspólnoty z innymi grafikami, do zakładania blogów online i grup na social mediach o podnoszących na duchu hasłach 'Printmakers Unite' albo 'Printmakers International' czy ostatnio w trudnych czasach - 'Printmaking teaching online'?

Grafika od zawsze związana była z publikacją idei, z szerzeniem myśli, z wymianą doświadczeń. Niniejszy tekst ma na celu prezentację oryginalnych przykładów międzynarodowej współpracy i twórczej wymiany pomiędzy artystami z różnych stron świata z udziałem Akademii Sztuk Pięknych im. Władysława Strzemińskiego w Łodzi.

Miejsce, w którym żyjemy, jego kulturowe dziedzictwo i tradycje artystyczne mają znakomity wpływ na naszą twórczość, otwartość na świat, na chęć podejmowania współpracy i dzielenia się własnymi doświadczeniami i dorobkiem. Moje rodzinne miasto Łódź, trzecie co do liczby mieszkańców miasto w centralnej Polsce, to miasto awangardy. Idea korespondencji sztuk oraz współpracy pomiędzy artystami z różnych krajów przyświecała tworzeniu się łódzkiego środowiska artystycznego. Potrzeba solidarności pomiędzy artystami przyczyniła się do powołania w Łodzi w 1931 roku pierwszego w Europie Muzeum Sztuki Nowoczesnej- dziś ms i ms 2. To w Łodzi w okresie międzywojennym działały liczne grupy artystyczne, takie jak grupa ar, Praesens czy Blok, współtworzone przez patrona naszej uczelni Władysława Strzemińskiego i znakomitą rzeźbiarkę Katarzynę Kobro.

AKADEMIA

Akademia jest państwową instytucją wyższej edukacji, założoną w 1954 roku. Każdego roku około 1500 studentów studiuje tu różne dyscypliny sztuk pięknych i projektowych. Zespół pracowników tworzy 200 nauczycieli akademickich i 110 pracowników administracji. Ponad 30 przestrzeni wystawienniczych oraz przestronna i nowoczesna aula umożliwiają organizację wielu interdyscyplinarnych projektów. Obecnie współpracujemy z ok. 80 instytucjami wyższej edukacji w całej Europie.

Akademia jest ważnym centrum badań graficznych oraz jest instytucją wspierającą międzynarodowe projekty artystyczne, takie jak Międzynarodowe Letnie Kursy Grafiki i Tkaniny Artystycznej PATA, interdyscyplinarne wystawy, konferencje i sympozja graficzne. Dziś Instytut Grafiki Artystycznej składa się z 7 profesjonalnie wyposażonych pracowni prowadzonych przez 14 profesorów i asystentów.

PATA

Od 2013 roku Akademia Sztuk Pięknych im. Władysława Strzemińskiego w Łodzi we współpracy z Międzynarodowym centrum Sztuki KAUS w Urbino z Giuliano Santinim organizuje Międzynarodowe Letnie Kursy Grafiki i Tkaniny Artystycznej PATA¹, które szybko zdobyły międzynarodowe uznanie.

Jako inicjatorka i koordynatorka 8 edycji, mogę powiedzieć, że celem PATA jest przekraczanie granic pomiędzy grafiką a innymi dyscyplinami sztuki, zwłaszcza tkaniną artystyczną, która ma silne tradycje w Łodzi. Z tych powodów kursy obejmują tkaninę artystyczną, druk na tkaninie, papier czerpany i concept art. Podczas PATA techniki eksperymentalne rozwijane są obok tych tradycyjnych. W ciągu 8 lat w dziedzinie grafiki artystycznej zaproszonymi profesorami byli: Yuji Kobayashi, Jose Manuel Guillen Ramon, Kestutis Vasiliunas, Alicia Candiani, Renata Papista and Marilene Oliver.

Warto wspomnieć, że PATA sprzyja rozwijaniu międzynarodowej współpracy pomiędzy uczelniami oraz centrami edukacyjnymi na świecie. W 2015 roku gościliśmy prof. Kalinę Winską z Valdosta State University w USA razem z grupą jej studentów, w 2019 roku prof. Clarice Zdanski z Franklin University Switzerland w Lugano przyjechała na kursy PATA ze studentami z tej uczelni. W ramach umowy PATANETWORK z Fundacją Sztuki Współczesnej Proyecto ACE w Buenos Aires, gościliśmy artystów z Argentyny, a nasi wykładowcy odbywają rezydencje i organizują wystawy w Buenos Aires. Z drugiej strony efektem PATA są świetne wystawy prowadzących zajęcia łódzkich pedagogów na wystawach w zagranicznych ośrodkach akademickich i kulturalnych, by wymienić wystawy polskich grafików w Edmonton na wystawach „Prismatika” i „Illusions of the Universe” w Steppes Gallery w 2014 roku, wystawę grafik i tkanin pt. „Prints and Textiles from Poland” w VSU Gallery w Valdosta State University w USA w 2017 roku, wreszcie międzynarodową wystawę i konferencję poświęconą grafice artystycznej „International Contemporary Printmaking Exhibition / Forum” w Luksemburgu w 2018 roku.

W 2020 i 2021 roku pandemia uniemożliwiła prowadzenie kursów, jednak mamy nadzieję otworzyć je ponownie w 2022 roku.

W marcu 2020 zaprosiliśmy uczestników z lat 2013-2020 (włączając osoby zgłoszone na PATA 2020) i wszystkich członków zespołu PATA do udziału w wystawie zatytułowanej *LOCKDOWN 2020 - PATA uniting PEOPLE*. Było to wspaniałe interdyscyplinarne wydarzenie online². W listopadzie 2021 roku druga część wystawy odbędzie się w Galerii ASP Piotrkowska 68 in Łódź.

FLASH DRAWING TOUR ³

¹Miałam przyjemność zaprezentowania PATA w moim wykładzie podczas IMPACT 10 w Santander.

²<https://www.asp.lodz.pl/index.php/pl/lockdown-2020-pata>

³Flash Drawing Tour, Międzynarodowe Sympozjum Graficzne, Urbino 2013-2017, Akademia Sztuk Pięknych im. Władysława Strzemińskiego w Łodzi, Łódź 2017

To tytuł sympozjów odbywających się w Urbino od 2013 roku, kiedy to zdecydowaliśmy się, by dziesięciodniowy pobyt we Włoszech poświęcić głównie na rysunek i prace przygotowawcze do grafiki.

Sympozja stanowią wspaniałą okazję dla naszych studentów by zaznajomić się z bogatą włoską kulturą, a w szczególności ze sztuką graficzną, która ma w Urbino wyjątkowych mecenasów, takich jak nasz współgospodarz KAUS Urbino, organizator rezydencji artystycznych, sympozjów grafiki i wystaw, Scuola del Libro, Accademia di Belle Arti di Urbino, czy Istituto Superiore per le Industrie Artistiche. Pierwsze sympozjum odbyło się w 2006 roku i było prowadzone przez prof. Krzysztofa Wawrzyniaka i mnie, później inni profesorowie i studenci uczestniczyli w projekcie. Każdego roku podczas Tour'u prezentujemy nasze prace w prestiżowym Oratorium Św. Jana Chrzciciela w Urbino oraz w Ex-chiesa San Lorenzo w Fano. Następnie w Łodzi tworzymy grafiki w technikach wklęsłodrukowych i wysyłamy je z powrotem do Urbino, gdzie Giuliano Santini, dyrektor KAUS, przekształca je w cenne artystyczne książki. Te są pokazywane na wystawach w Łodzi i w Urbino, a potem znów cykl się powtarza.⁴

CARMO CHIADO AND ART IN THE PUBLIC SPHERE

Spójrzmy na grafikę w szerokim kontekście czasoprzestrzennym - nasze projekty, współpraca, odbywają się w czasie, trwają nieraz kilka miesięcy i owocują wydarzeniami symultanicznymi w różnych krajach. Cud grafiki polega na tym, że takie same prace z nakładu graficznego mogą jednocześnie ukazać się na wystawach w Łodzi, Lizbonie, Utrechcie, Barcelonie i Porto allegre. Tak było w 2013 roku, gdy Akademia po raz pierwszy wzięła udział w projekcie zainicjowanym i koordynowanym przez prof. Jose Quaresmę z Wydziału Sztuk Pięknych Uniwersytetu w Lizbonie. Projekt nosił tytuł "The Rape of Europe. Back into Agenor's Demand to his Sons. A Simultaneous Exhibition of Printmaking and Installation".⁵ Zadaniem każdego z zaproszonych do udziału w przedsięwzięciu pedagogów i studentów była realizacja grafiki lub graficznej instalacji inspirowanej mitem o porwaniu Europy. Zwieńczeniem projektu była symultaniczna wystawa grafiki i instalacji, która 8 listopada 2013 roku została otwarta równocześnie we wszystkich pięciu instytucjach. Powstała kolekcja grafiki, która po wystawie pozostała własnością każdego z pięciu ośrodków akademickich w Barcelonie, Lizbonie, Porto Alegre, Utrechcie i Łodzi. W ramach tego projektu wykładowcy zostali zaproszeni do udziału w międzynarodowej konferencji o tym samym tytule, która odbyła się w październiku 2013 roku na lizbońskim uniwersytecie. Został też wydany katalog z reprodukcjami grafik oraz publikacją tekstów autorskich wygłoszonych na konferencji, w języku polskim i angielskim⁶ - tradycja ta kontynuowana jest do dzisiaj.

⁴ Ostatnie sympozjum odbyło się we wrześniu 2019 roku, mamy nadzieję, że będzie możliwe kontynuowanie tego projektu w kolejnym roku.

⁵ Oprócz naszej uczelni do współpracy została zaproszona Akademia w Barcelonie, Wyższa Szkoła w Utrechcie i Wydział Sztuk Pięknych Uniwersytetu w Porto Alegre.

⁶ Dokumentacja wystawy, konferencji oraz opublikowanego referatu w załączeniu.

Analogicznie w 2014 roku wzięliśmy udział w projekcie „*Rhinos are coming*”, który polegał na połączonym wysiłku czterech wyższych uczelni artystycznych w Porto Alegre, w Łodzi, Lizbonie i Cape Town). Tym razem grafiki odnosiły się do znanej grafiki Durera przedstawiającej nosorożca.⁷ Oprócz wystaw, zwieńczeniem projektu był udział w konferencji naukowej, zorganizowanej przez prof. Maristelę Salvatori na Uniwersytecie w Porto Alegre w Brazylii.⁸

W 2017 roku odbyła się trzecia edycja pod hasłem ‘Carmo – Chiado and the Republic of Letters / Art in Public Space’ i obejmowała wydarzenia w Auckland, Paryżu, Granadzie i Łodzi⁹. Do udziału w projekcie zostali zaproszeni wykładowcy z Pracowni Technik Wklęsłodrukowych oraz z Pracowni Technik Litograficznych: dr hab. Alicja Habisiak-Matczak, mgr Oskar Gorzkiewicz, prof. nadzw. Witold Warzywoda, dr Tomasz Matczak oraz studentki z obydwu pracowni zrzeszone w kole naukowym „Eksperymentarium”, opublikowano także katalog¹⁰. Wykładowcy i artyści zaprezentowali swoje artystyczne i teoretyczne prace podczas dwóch międzynarodowych konferencji. Pierwsza z nich odbyła się 2 marca 2017 roku w siedzibie Fundacji im. Calouste Gulbenkiana w Paryżu, druga – 23 marca w Grémio Literário, w Lizbonie. Zawarta w angielskim tytule projektu Rzeczpospolita uczonych, ew. Republika listów (łac. *Respublica literaria*) to międzynarodowa społeczność uczonych, oparta głównie na wymianie korespondencji. Choć termin ten odnosi się głównie do okresu Oświecenia, to początki zjawiska swobodnej wymiany myśli za pomocą listów datuje się na piętnasty wiek (1417). Od początku oznaczała pewną wyobrażoną wspólnotę uczonych, utrzymywaną w łączności dzięki korespondencji.

W 2018 roku wykładowcy i studenci pracowali nad kolejnym projektem, tym razem pod tytułem „Chiado, Carmo i postać Fausta. Przemiana mitu w sztuce i sferze publicznej”. Zainspirowani postacią Fausta, pojawiającą się w kulturze w różnych odstępach od 430 lat, twórcy projektu postanowili zbadać fenomen tego mitu, odwołując się do przykładów zaczerpniętych ze sztuki, literatury i filozofii. W ramach przedsięwzięcia odbyły się wystawy w Łodzi, Paryżu, Lizbonie i Cuenca oraz konferencje w Lizbonie i Cuenca.

W 2019 roku wykładowcy i studenci zrealizowali grafiki i książki artystyczne inspirowane the

⁷ Reprezentowane instytucje i miejsca wystaw: Instituto de Artes da Universidade Federal do Rio Grande do Sul, Porto Alegre: Sala de exposições do Centro Cultural CEEE Erico Verissimo; Akademia Sztuk Pięknych im Wł. Strzemińskiego w Łodzi: Galeria Kobro, Faculdade de Belas Artes Universidade de Lisboa: Direção Geral do Património Cultural – Torre de Belém, Goëthe Institut, FBAUL Gallery, Michaelis School of Fine Art, University of Cape Town: Centre for African Studies Gallery

⁹W projekcie wzięli udział wykładowcy i studenci z École Nationale Supérieure des Beaux-Arts in Paris, the Dance Department of the University of Auckland, the Faculty of Fine Arts in Granada, the University of Lisbon oraz z naszej Akademii

¹⁰ Carmo, Chiado and the apparitions of Faust. Arts in the Public Sphere and transfigurations of a Myth, red. Jose Quaresma, Lisbon 2018

Heart of Darkness by Joseph Conrad ¹¹ . Po raz pierwszy towarzysząca projektowi międzynarodowa konferencja odbyła się także w łódzkiej Akademii, odbyły się także konferencje w Lizbonie i w Cuenca. Wystawy miały miejsce w Cuenca, Paryżu, Lizbonie i w Łodzi.

‘Flâneurs and dandies suspended in a smartphone’ (Flaneurzy i dandysi zatopieni w smarfonie), było inspirującym mottem projektu w 2020 roku. Uniwersytet w Lizbonie, Akademia Sztuk Pięknych we Florencji i łódzka Akademia uczestniczyły w wydarzeniach. Dziś, pomimo trudnej sytuacji pandemicznej, zaczęliśmy już pracę nad nowym projektem zatytułowanym “*Un Ballo in Maschera*’ by the Chiado and Carmo”

INTERWOVEN

Współpraca z prof. Derekiem Besantem, z Alberta College of Art and Design w Kanadzie zaowocowała wyjątkową wystawą grafik i instalacji na pograniczu grafiki i tkaniny artystycznej zatytułowaną INTER-WOVEN. W marcu 2017 roku, 12 wybitnych kanadyjskich artystów grafików przyjechało do Łodzi, by zaprezentować wystawę, którą miałam przyjemność koordynować. Mark Bovey, David Kidd, Alexandra Haeseker, Walter Jule, Tracy Templeton, Julie Oakes, Guy Langevin, Liz Ingram, Bernd Hildedbrandt, Sean Caulfield, Karen Dugas i Derek Besant – wszyscy artyści odnieśli się do bogatych tradycji Łodzi w dziedzinie grafiki i tkaniny artystycznej. Wystawa „Interwoven” jest przykładem, jak dziedzictwo akademii z jej tradycjami zarówno w grafice artystycznej jak i w tkaninie, może mieć silny inspirujący wpływ na artystów o międzynarodowej sławie¹². Wydarzenie odbiło się szerokim echem po całej Polsce, przykuło nawet uwagę Ambasady Kanady, dzięki której wystawa została przeniesiona do warszawskiej Galerii Centrum Łowicka. Wystawa ta świadczy o mocy przyciągania łódzkiej uczelni i ludzi, którzy kontynuują jej tradycję, otwierając się na międzynarodową współpracę i wymianę artystycznych doświadczeń.

DRAWING CONNECTIONS I PRINTED MATTER- współpraca z amerykańskimi i kanadyjskimi artystami

W 2017 roku miałam przyjemność koordynować ciekawą wymianę wystaw. W Galerii Kobro naszej uczelni mieliśmy okazję obejrzeć prace wykładowców z Valdosta State University ze Stanów Zjednoczonych na wystawie zatytułowanej Drawing Connections, natomiast równocześnie w Galerii Uniwersytetu Valdosty zorganizowana była wystawa wykładowców Letnich Międzynarodowych Kursów PATA z lat 2013-2015, zatytułowana PRINTS AND TEXTILES

¹¹ Carmo, Chiado and the apparitions of Faust. Arts in the Public Sphere and transfigurations of a Myth, red. Jose Quaresma, Lisbon 2018

¹² O wystawie można przeczytać w Magazynie Artystyczno-Naukowym POWIDOKI, nr 4/2020

FROM POLAND. Works by Polish Art Professors from the Strzemiński Academy of Fine Arts in Lodz¹³. Wymiana wystaw była efektem współpracy naszej uczelni z Valdosta State University, nawiązanej w 2014 roku podczas Letnich Międzynarodowych Kursów Grafiki i Tkaniny Artystycznej (PATA), w których uczestniczyła polska artystka Kalina Winska, wykładowca amerykańskiej uczelni. To jej entuzjazm, zaangażowanie, intensywne prace i zainteresowanie programem naszej uczelni sprawiły, że narodziły się nowe wspólne przedsięwzięcia.

Analogiczna wymiana wystaw miała miejsce z Wydziałem Sztuki University of Alberta w Edmonton, który to projekt również koordynowałam. Wystawa Printed matter¹⁴- prace profesorów, techników i studentów z Katedry Grafiki Warsztatowej z Wydziału Sztuki i Projektowania na Uniwersytecie Alberta w Kanadzie miała miejsce w 18 maja 2019 roku w Galerii Kobra łódzkiej uczelni, z udziałem dziekana Wydziału Sztuki, prof. Cezarego Gajewskiego.

Kolejnym etapem współpracy z University of Alberta w Edmonton była wystawa pt. „Polish Printmaking and Textile Art – Works from the Strzemiński Academy of Fine Arts in Łódź”, która odbyła się w listopadzie 2019 roku w głównej Galerii słynnego „U of A”. Słowa prof. Liz Ingram, światowej sławy artystki specjalizującej się w grafice są najlepszą recenzją tej wystawy. „Wystawa Polskiej Grafiki i Tkaniny Artystycznej była potwierdzeniem i świadectwem przerzucania mostów – mostów między dwiema kulturami, między formalną abstrakcją i obrazowaniem figuratywnym, między mediami tradycyjnymi i cyfrowymi, między treściami programowymi, a przede wszystkim mostów między ludźmi. Inicjatorem wszystkich tych wymian była PATA, międzynarodowa letnia rezydencja, która promuje unikalne zdobycze Akademii w dziedzinie Tkaniny i Grafiki Artystycznej. Zarówno PATA, jak i entuzjastyczna, dynamiczna energia potrzebna do organizacji ambitnych międzynarodowych wystaw, są dobitnym przykładem otwartości Akademii i jej dążenia do pokonywania odległości, budowania znaczących, trwałych, międzynarodowych więzi (...)”.

"EKSPERYMENTARIUM"

Na koniec chciałabym zaprezentować działalność naszych studentów zrzeszonych w Kole Naukowym „Eksperymentarium” Studentów Pracowni Technik Wklęsłodrukowych i Pracowni Technik Litograficznych na naszej alma mater. Od czasu jego powołania w 2013 roku mam przyjemność być opiekunką Koła razem z drem Tomaszem Matczakiem, adiunktem w Pracowni Technik Litograficznych. Członkowie Koła rekrutują się spośród polskich i zagranicznych studentów obydwu pracowni, ze wszystkich lat i wydziałów Akademii.

¹³ Kuratorkami projektu były: Kalina Winska, Abigail Heuss oraz Alicja Habisiak Matczak. Projektantką plakatów do obydwu wystaw jest Evelyn Davis-Walker.

¹⁴ Kuratorzy wystawy: Cezary Gajewski, Alicja Habisiak Matczak, Autorka plakatu: Susan Colberg

Każdego roku studenci chętnie uczestniczą w zajęciach prowadzonych przez zaproszonych artystów zagranicznych, by wymienić tylko pierwszych gości - artystkę ze Stuttgartu Anję Klafki oraz prof. Zbynka Janacka z Ostrawy czy prof. Blake'a Pearce'a z Valdosta State University w USA, który w maju 2015 roku poprowadził warsztaty "Waterless lithography".¹⁵ Ostatnio w 2019 roku prof. Graciela Machado¹⁶ z Uniwersytetu w Porto poprowadziła eksperymentalne warsztaty druku wklęsłego i litografii.

Łódź, Lizbona, Urbino, Rzym, Paryż, Luksemburg, Edmonton, Bueons Aires, porto, Barcelona, Utrecht, Auckland, Valdosta, Bilbao, Nowy Jork - to tylko niektóre miasta, w moim subiektywnym wyborze, znajdujące się w sieci graficznych powiązań, we współczesnej „Republice Grafiki”, która nie zna granic pomiędzy krajami i narodowościami. Omówione projekty artystyczne, których drogi przecięły się w polskim mieście Łodzi, ukazują siłę grafiki artystycznej jako techniki łączącej ludzi.

Dr hab. Alicja Habisiak-Matczak, prof. ASP
Kierownik Pracowni Techniki Wklęsłodrukowych
Na Akademii Sztuk Pięknych im. Władysława Strzemińskiego w Łodzi

BIBLIOGRAFIA

The Rape of Europe. Back into Agenor's Demand to his Sons. A Simultaneous Exhibition of Printmaking and Installation: Lisboa, Utrecht, Barcelona, Porto Alegre, Lodz, red. Jose Quaresma, Universidade de Lisboa, Lisbon 2013

Rhinos Are Coming. Simultaneous Exhibitions of printmaking & printmaking installation. Brazil, Poland, Portugal & South Africa, Universidade de Lisboa, Lisbon 2014

Carmo, Chiado and the Respublica Litteraria. Art in the Public Sphere. Lisbon, Paris, Auckland, Grenade, Łódź, red. Jose Quaresma, Lisbon 2017

Carmo, Chiado and the apparitions of Faust. Arts in the Public Sphere and transfigurations of a Myth, red. Jose Quaresma, Lisbon 2018

¹⁵ W marcu 2016 Caterina Marques z Wydziału Sztuk Pięknych Uniwersytetu w Porto poprowadziła warsztaty na temat techniki polimerowej. Riccardo Tonti Bandini z Accademia di Belle Arti di Foggia w grudniu 2016 poprowadził warsztaty pt. „Miejsce grafik” . W 2019 roku prof. Olga Pérez Oliver i prof. Rosa García García z Escuela de Arte y Superior de Diseño de Orihuela poprowadziły warsztaty cyjanotypii.

¹⁶Prof. Graciela Machado jest inicjatorką prestiżowego cyklu konferencji graficznych zatytułowanych "Pure Print". W 2020 roku jej edycja miała odbyć się w Łodzi, jednak pandemia to uniemożliwiła.

Carmo, Chiado and the Heart of Darkness. Arts in the Public Sphere, red. Jose Quaresma, Lisbon and Łódź 2019

Flaneurs and Dandys suspended in a smartphone. Chiado, Carmo, and arts in the public sphere, red. Jose Quaresma, Lisbon and Łódź 2020

Katedra Grafiki Artystycznej Akademii Sztuk Pięknych im. Władysława Strzemińskiego w Łodzi 1971-2019/ The Department of Graphic Arts at the Strzemiński Academy of Fine Arts in Łódź 1971-2019, Sławomir Ćwiek, Łódź 2020

Flash Drawing Tour, International Graphic art. Symposium, Urbino 2013-2017, Akademia Sztuk Pięknych im. Władysława Strzemińskiego w Łodzi, Łódź 2017

www.patanetwork.org

www.facebook.com/summercoursespata

www.instagram.com/patacourses

<https://www.asp.lodz.pl/index.php/pl/lockdown-2020-pata>